

PÆDAGOGIKUMKANDIDATERS OPLEVELSE AF TEORETISK PÆDAGOGIKUM

Endlinerapport

Rapportens forfattere:

Ane Qvortrup, professor og leder af Center for Gymnasieforskning
Jakob Bak-Thomsen, Lektor

Projektdeltagere:

Professor Ane Qvortrup
Ph.d.-studerende Mathias Kryger
Ph.d.-studerende Casper Bøgelund Juul
Uddannelseschef Anne Vibeke Vennerstrøm
Lektor Jakob Bak-Thomsen

Indhold

Indledning, formål og læsevejledning	3
Undersøgellesdesign	5
Resultater	7
Udvikling og kompetencer	7
Positive og negative aspekter ved pædagogikum	9
Hvad har været positivt ved pædagogikum?	9
Hvad har været negativt ved pædagogikum?	11
Er der temaer eller indhold, du har savnet ifm. teoretisk pædagogikum, som du vil foreslå tilføjet ved fremtidige forløb?	14
Arbejdsglæde og teoretisk pædagogikum	16
Sammenfattende betragtninger på analysematerialet	18

Indledning, formål og læsevejledning

Denne rapport er den afsluttende rapport i en undersøgelse af pædagogikum. Undersøgelsen er baseret på et baseline-endline-design, der er valgt som et alternativ og supplement til klassiske tilfredsevalueringer, som allerede gennemføres på uddannelsen. Vi er i denne undersøgelse ikke interesserede i at undersøge, om deltagerne er tilfredse eller ikke tilfredse med uddannelsen. Graden af tilfredshed med uddannelsen kan bunde i mange ting – strukturelle betingelser, tilgængelige ressourcer, personlige og faglige forhold og relationer, mm. – og giver ikke et solidt indblik i selve uddannelsens kvalitet, hvorfor den også er vanskelig at anvende som grundlag for at udvikle uddannelsen. Som alternativ hertil vælger vi en tilgang, hvor vi i en baseline kortlægger pædagogikumkandidaternes oplevede undervisningsmæssige udfordringer, og i endlinen undersøger, hvorvidt kandidaterne oplever at være blevet bedre til at håndtere disse udfordringer, og om pædagogikum synes at have bidraget hertil. Denne tilgang giver ikke mulighed for at sige noget om effekten af pædagogikum eller bestemte aktiviteter, men fortæller os, om pædagogikum skaber gode rammer for at arbejde med undervisningsmæssige udfordringer, hvilket vi opfatter som formålet med uddannelsen. På grund af dette design skal denne rapport forstås med reference til rapporten ”Pædagogikumkandidaters oplevelse af teoretisk pædagogikum” (Qvortrup & Kryger, 2024), som undersøger 2023-2024-pædagogikumkandidaters undervisningsmæssige udfordringer og oplevelser af teoretisk pædagogikum ved begyndelsen af pædagogikum. Den tidligere rapportundersøgelse bygger på kvantitative spørgeskema-data indsamlet i oktober 2023 og kvalitative interview-data indsamlet i december 2023.

Baselinerapporten og denne endlinerapports samlede formål er at undersøge kandidaternes oplevelse af teoretisk pædagogikum. Det område, som undersøgelsen som helhed har til formål at undersøge, er formuleret som to centrale tematikker:

1. Kandidaternes oplevelse af at blive understøttet i arbejdet med undervisningsmæssige udfordringer.
2. Kandidaternes oplevelse af teoretisk pædagogikum undervejs og efter det gennemførte forløb.

Endlinerapporten er foruden denne indledning opbygget i tre hovedafsnit. Det første afsnit præsenterer rapportens undersøgelsestilgang, metoder og datagrundlag. Undersøgelsestilgang, metoder og datagrundlag er rammesættende for undersøgelsens fund og præsenteres derfor først. Efterfølgende præsenteres undersøgelsens resultater. Denne del er opdelt i tre underafsnit. I første underafsnit ”Udvikling og kompetencer” ser vi på kandidaternes oplevede udvikling i forhold til didaktiske og pædagogiske udfordringer, idet vi sammenholder den oplevede udvikling med de udfordringer, de oplevede at have, da vi

gennemført baselineundersøgelsen i starten af deres pædagogikum-forløb. I andet underafsnit "Positive og negative aspekter ved pædagogikum" præsenterer vi kandidaternes svar i fritekstfelter, hvor de er blevet opfordret til at beskrive, hvad de har oplevet som positivt og negativt ved pædagogikum og fået mulighed for at pege på temaer og indhold, som de har savnet ved pædagogikumuddannelsen. I tredje underafsnit "Arbejdsglæde og teoretisk pædagogikum" præsenterer vi resultaterne fra spørgsmål om kandidaternes glæde ved at være gymnasielærere og deres oplevelse af, hvorvidt pædagogikum-forløbet bidrager positivt eller negativt hertil. Rapporten afsluttes med et tredje hovedafsnit, "Sammenfattende betragtninger på analyse materialet", som er rapportens konklusion.

Undersøgelsesdesign

Som nævnt indledningsvist er denne rapport anden rapport (endliner rapporten) i en undersøgelse af pædagogikum baseret på et baseline-endline-design. Baseline-endline-designet er valgt for at undersøge, hvordan tiden i pædagogikum opleves at bidrage til de undervisningsmæssige udfordringer, som opleves i den første tid som underviser. For analytisk at lave denne fokusering vil endliner rapporten undervejs i de forskellige afsnit inddrage og sammenligne resultater fra baseliner rapporten.

For nuanceret at forstå de sammenligninger, der laves, er det vigtigt at være opmærksom på de små forskelle, der findes imellem baseline- og endline-undersøgelsernes grundlag. Ligesom i baselineundersøgelsen er respondenterne i denne undersøgelse pædagogikumkandidater fra årgangen 2023-24, men endlineundersøgelsen havde ikke helt samme tilslutning, som det var tilfældet med baseliner rapporten. Mens svarprocenten i baselineundersøgelsen er 95%, er endlineundersøgelsens svarprocent på 79%. Frafaldet ift. respondenter varierer ift. det, respondenterne angiver som værende deres arbejdsplads (forskydning i procentpoint mellem baseline og endline er her: STX(-5), HF(-20), HHX(+1), HTX(-3), IB(-2) og EUX(-5)). Samtidig varierer det ift. erfaring i gymnasiesektoren, hvor der også ses en forskydning i procentpoint mellem baseline og endline: 0år(-2) 1år(-9), 2år(0), 3år(+6), 4år(+6), 5år(0), 6år(+2), 7år(+3), 8(0), 9år(-1) og +10år(0). Herudover er der mindre forskydninger ift. respondenternes angivelse af, at om de forud for underviserjobbet har haft anden beskæftigelse (svaret nej: forskydning i procentpoint baseline/endline (+2)). Også ift. køn er der mindre forskydninger: mænd/kvinder (+1/-1).

Endline-rapportens undersøgelse bygger primært på et spørgeskema, som kandidaterne har besvaret i april 2024, dvs. kort inden deres afslutning af pædagogikum. Da vi har ønsket at have mulighed for at lave en komparativ analyse af udvalgte data fra de to undersøgelser, har vi genbrugt dele af spørgeskemaet fra baseliner rapporten, så en sammenligning af data er mulig. Der har desuden været mulighed for afslutningsvist at tilknytte kommentarer til pædagogikum under åbne spørgsmål med formuleringerne "Hvad har været positivt ved pædagogikum?", "Hvad har været negativt ved pædagogikum?" og "Er der temaer eller indhold, du har savnet ifm. teoretisk pædagogikum, som du vil foreslå tilføjet ved fremtidige forløb?". Vi anvender de åbne kommentarer på to måder. For det første har vi behandlet dem systematisk gennem en analyse, hvor vi har kodet det enkelte svar ift. hvilket tema, det beskæftiger sig med. Hensigten med denne behandling er at identificere, hvilke temaer der optræder hyppigt og mindre hyppigt i de åbne besvarelser og dermed havde et nuanceret grundlag for at vurdere, hvor væsentligt temaet er ift. at styrke pædagogikum-uddannelsen. For det andet inddrager vi udvalgte kommentarer i teksten, når de kan underbygge eller nuancere de øvrige spørgsmål i undersøgelsen. Hensigten med

denne del er at lade pædagogikum-kandidaternes stemmer komme til orde og bidrage med illustrering og nuancering af indhold.

Resultater

Udvikling og kompetencer

Kandidaterne bliver i undersøgelsen spurgt, hvorvidt de oplever en udvikling igennem pædagogikumforløbet i forhold til didaktiske og pædagogiske udfordringer. Kandidaternes svar indeholder flere opmærksomhedspunkter, som i dette afsnit vil blive uddybe nærmere. Overordnet set kan vi konstatere, at kandidaterne igennem pædagogikumforløbet oplever en markant udvikling, idet undersøgelsen viser, at der inden for hver af de adspurgte kategorier sker en tydelig udvikling. Mellem 17% og 75% af kandidaterne oplever, at der er sket en meget høj eller høj grad af udvikling inden for kategorierne. Hele undersøgelsens resultater kan rekvireres ved henvendelse til Center for Gymnasie- og Erhvervsuddannelsesforskning.

Særligt oplever kandidaterne, at de over pædagogikumforløbet er blevet bedre til følgende:

- "At sikre variation i undervisningen", hvor 27% oplever i meget høj grad at være blevet bedre, 42% angiver i høj grad at være blevet bedre, og 25% angiver i nogen grad at være blevet bedre. I alt oplever altså 94% af pædagogikumkandidaterne, at de er blevet bedre. Variation i undervisningen blev af 36% som værende i meget høj eller høj grad udfordrende i baselineundersøgelsen (Qvortrup & Kryger, 2024).
- "At planlægge gode undervisningsforløb", hvor 24% oplever i meget høj grad at være blevet bedre, 44% angiver i høj grad at være blevet bedre, og 24% angiver i nogen grad at være blevet bedre. I alt oplever altså 94% af pædagogikumkandidaterne, at de er blevet bedre. Planlægning af gode undervisningsforløb var på en fjerdeplads af det, der blev oplevet som mest udfordrende i baselineundersøgelsen, hvor over halvdelen (53%) angav det som værende i meget høj eller høj grad udfordrende (Qvortrup & Kryger, 2024).
- "At arbejde med klasseledelse", hvor 18% oplever i meget høj grad at være blevet bedre, 41% angiver i høj grad at være blevet bedre, og 23% angiver i nogen grad at være blevet bedre. I alt oplever altså 82% af pædagogikumkandidaterne, at de er blevet bedre. Klasseledelse var ikke topscorer ift. oplevede udfordringer i baselineundersøgelsen, men der var 33%, som angav det som værende i meget høj eller høj grad udfordrende (Qvortrup & Kryger, 2024).
- "At motivere eleverne til at deltage i undervisningen", hvor 12% oplever i meget høj grad at være blevet bedre, 40% angiver i høj grad at være blevet bedre, og 34% angiver i nogen grad at være blevet bedre. I alt oplever altså 86% af pædagogikumkandidaterne, at de er blevet bedre.

Baselinerapporten gjorde det klart, at 42% i meget høj eller høj grad oplevede det som udfordrende at motivere eleverne (Qvortrup & Kryger, 2024)

- "At understøtte den enkelte elevs faglige udvikling", hvor 8% oplever i meget høj grad at være blevet bedre, 35% angiver i høj grad at være blevet bedre, og 38% angiver i nogen grad at være blevet bedre. I alt oplever altså 81% af pædagogikumkandidaterne, at de er blevet bedre. Som beskrevet i baselinerapporten var understøttelse af den enkelte elevs udvikling med 55% af kandidaterne, som i meget høj eller høj grad oplevede det som udfordrende, den tredje mest forekommende udfordring (Qvortrup & Kryger, 2024)

Modsat oplever kandidaterne mindre udvikling inden for en række andre kategorier. Når det kommer til "At skulle have elever til eksamen" oplever 3%, at de i meget høj grad er blevet bedre, 12%, at de i høj grad er blevet bedre, og 31%, at de i nogen grad er blevet bedre. Dette angav 29% af kandidaterne i baselineundersøgelsen som værende udfordrende (Qvortrup & Kryger, 2024). Oplevelsen af at være blevet bedre til "At håndtere elevernes brug af sociale medier/netshopping, YouTube-brug o.lign." er også begrænset, idet det kun er 3%, der oplever, at de i meget høj grad er blevet bedre, 14%, der oplever, at de i høj grad er blevet bedre, og 29%, der oplever, at de i nogen grad er blevet bedre. Denne udfordring lå ellers på en femteplads i baselineundersøgelsen, hvor 52% angav det som værende i meget høj eller høj grad udfordrende (Qvortrup & Kryger, 2024). En anden topscorer fra baselineundersøgelsen, som på en andenplads blev angivet af 63% som værende i meget høj eller høj grad udfordrende (Qvortrup & Kryger, 2024), er "At få eleverne til at læse lektier på en hensigtsmæssig måde". I forhold hertil oplever imidlertid kun 4%, at de i meget høj grad er blevet bedre, 14%, at de i høj grad er blevet bedre, og 35%, at de i nogen grad er blevet bedre. Her er der altså grundlag for styrkelse på pædagogikumuddannelsen. Desuden vil vi pege på kategorien "At udvælge gode tekster og andre undervisningsmaterialer", hvor henholdsvis 6%, 32% og 34% oplever, at de i meget høj grad er blevet bedre, i høj grad er blevet bedre eller i nogen grad er blevet bedre. Sidstnævnte var på en sjetteplads med 48% der oplevede det som udfordrende i baselineundersøgelsen (Qvortrup & Kryger, 2024).

Undersøgelsen viser også, at andre kategorier er udfordrende for kandidaterne. Der er udfordringer forbundet med kandidaternes tilegnelse af kompetencer inden for værkstedsundervisning og svære samtaler med elever, da 13% af kandidater i meget høj eller i høj grad har tilkendegivet kompetenceforbedring inden for disse kategorier. 24% af kandidaterne svarer, at de inden for kategorien "at tage svære samtaler med elever" oplever, at de i meget lav grad har oplevet kompetenceforbedring.

Opsamlende viser denne del af undersøgelsen, at kandidaterne udvikler sig og opnår flere kompetencer igennem pædagogikumforløbet. Særligt udvikler kandidaterne sig inden for arbejdet med variation i og

differentiering af undervisningen, klasseledelse og motivation samt planlægning af undervisningsforløb. Endeligt viser undersøgelsen, at der er et udviklingspotentiale i forhold til i højere grad at adressere problemstillinger, der fokuserer på elevens brug af sociale medier mm. i undervisningen og på lektielæsning.

Samtidig kan man konkludere, at pædagogikforløbet er god til at adressere kandidaternes udfordringer i undervisningen. Undersøgelsen viser, at inden for størstedelen af de i alt 33 kategorier oplever kandidaterne en iøjnefaldende udvikling og tilegnelse af nye kompetencer. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at teoretisk pædagogikum formår at udvikle kandidaternes mest inden for netop de kategorier, hvor de mest iøjnefaldende udfordringer for kandidaterne findes. Men der er omvendt også mulighed for at imødekomme nogle af kandidaternes udfordringer på en mere tydelig måde.

Positive og negative aspekter ved pædagogikum

Undersøgelsen har også givet kandidaterne mulighed for vha. egne ord at beskrive, hvad de har oplevet som positivt og negativt ved pædagogikum, og kandidaterne har samtidig mulighed for at pege på temaer og indhold, som de har savnet ved pædagogikumuddannelsen. Nedenfor præsenterer vi analyser af svarene ift. hvert af disse.

Hvad har været positivt ved pædagogikum?

Analysen af besvarelsenerne omkring det positive er efter systematisk analyse grupperet i følgende 4 kategorier:

- Faglig sparring (50%)
- Indhold (22%)
- Faglige udvikling (17%)
- Andet (11%)

I kategorien Faglig sparring, som udgør halvdelen af kandidaternes svar, peger kandidaterne på, at det har været meget positivt at kunne sparre med medkursister, undervisere, vejledere og kursusledere. En kandidat skriver om det positive ved teoretisk pædagogikum:

”Sparring med kolleger på tværs af gymnasierne. Det har været fedt at snakke med andre undervisere og dele erfaringer og underviserne på Teoretisk Pædagogikum har også været gode. Vejlederne på skolen har ligeledes været dygtige til at hjælpe og give gode råd løbende i forløbet i klasserne”

Som illustreret med citatet ovenfor knytter kandidaterne den faglige sparring sammen med en værdsættelse af det fællesskab, som kurserne skaber. Disse fællesskaber giver indblik i andre skoleformer, viden

om andre måder at drive skole på, indsigt i andre fag og problemstillinger og ikke mindst et godt og solidt netværk, som giver sikkerhed i forhold til kommende arbejdsopgaver på skolerne. Mange kandidater udtrykker også stor glæde over underviserne ved kurserne, som beskrives som fagligt kompetente, omsorgsfulde og med et nuanceret blik for, hvilke udfordringer kandidaterne kæmper med på skolerne.

I kategorien Indhold roser kandidaterne en bred vifte af forskellige delelementer ved teoretisk pædagogikum. Særligt fagdidaktikken, forholdet mellem teori og praksis og praktisk pædagogikum bliver fremhævet. En kandidat formulerer det således:

”Den praktiske del af pædagogikum har, selv om det er mentalt krævende og udfordrende at blive observeret og ”vurderet” hele tiden, været rigtig givende både ift. udvikling af undervisning men også personligt som underviser. Det er en unik mulighed for at få sparring fra en mere erfaren kollega som jeg har sat meget pris på. Den teoretiske viden har udvidet min horisont og givet mig øget mulighed for at betragte min undervisning fra en anden vinkel”.

I kategorien Faglig udvikling peger kandidaterne på, at de efter endt pædagogikum står på et stærkere didaktisk og pædagogisk fundament. En kandidat udtrykker det således:

”At jeg har udviklet mig som gymnasielærer, og at jeg står stærkere og mere selvsikkert som fagperson”

En gennemlæsning af kandidaternes svar underbygger til dels den kvantitative undersøgelse, idet der findes mange positive udtalelser om netop de kategorier, hvor kandidaterne har oplevet meget høj eller høj grad af udvikling eller øget kompetencer. Kommentarerne indeholder begejstring over, at man efter teoretisk pædagogikum i langt høj grad mestrer undervisningen i klasserummet bl.a. pga. en fokusering på teori, planlægningsredskaber og koblingen mellem teori og praksis. En kandidat beskriver det positive ved pædagogikum således:

”Teorien har givet struktur til og fagbegreber til at snakke om de didaktiske overvejelser, man i forvejen gjorde sig. Inden for nogle områder har der været meget konkrete værktøjer/redskaber/modeller, som man uden tvivl bør tage med sig videre i sin fremtidige praksis. De refleksioner og perspektiveringer man har gjort sig ift. materialet har uden tvivl også styrket ens egen forståelse af, hvordan man vil eksekvere lærergerningen”.

Citatet peger ned i en central problemstilling ved teoretisk pædagogikum, idet nogle kandidater finder det udfordrende og frustrerende, at uddannelsen har et solidt teoretisk fundament. Ovenstående kandidat oplever teorien som en nødvendighed for at kunne strukturere og kunne begynde en faglig samtale om,

alt det der sker i og uden for klasserummet. Andre kandidater uddyber vigtigheden af, at teoretisk pædagogikum har et teoretisk fundament. Det kommer bl.a. til udtryk hos denne kandidat:

”Jeg synes, det har været rigtig givende og spændende at få lov til at forholde mig til nogle af de overordnede teorier og tanker om dannelse, læring, elevernes virkelighed, gymnasiets fremtid osv. Jeg forstår godt, at der efterspørges mere hands-on-idéer til undervisning, og det har også været dejligt at få tid til, når det er sket, men jeg er glad for, at uddannelsen ikke er blevet til en "håndværkeruddannelse", da jeg synes, det er vigtigt at forholde sig til de store linjer bag, hvad vi gør, og hvorfor vi gør det”.

Undersøgelsens sidste kategori Andet indeholder ikke-svar fra kandidater eller svar, der falder uden for teoretisk pædagogikums rammer.

Hvad har været negativt ved pædagogikum?

Analysen af besvarelserne omkring det negative ved teoretisk pædagogikum er efter systematisk analyse grupperet i følgende 5 kategorier:

- AD- og FD-kurser (35%)
- Arbejdspres (18%)
- Litteraturen anvendt ved AD-kurserne (15%)
- Teoretisk pædagogikum generelt (14%)
- Andet (18%)

Kategorien AD- og FD-kurser viser divergerende opfattelser af AD-kurserne. På den ene side oplever nogle kandidater, at kurserne bliver for teoritunge og abstrakte og efterlyser mere praksisnær undervisning, på den anden side oplever andre kandidater, at der ikke bliver brugt nok tid på inddragelse og diskussion af teorierne. Der er dog en klar overvægt at kandidater, der oplever, at AD-kurserne er teoritunge og abstrakte. En kandidat udtrykker det således:

”Teksterne er for lange, eller de er ikke for lange, der står bare for lidt i dem. Didaktikere kan ikke fatte sig i korthed. Det er ikke raketvidenskab, de spytter ud, så mon ikke de kunne gøre det kortere?”.

En anden kandidat inden for samme kategori repræsenterer kandidater, der bedre end personen i første citat kan se relevansen af teksterne, men som mangler en mere konkret tilgang til det at undervise:

”De almindidaktiske kurser bliver for frakoblet. Jeg kan se relevansen i teksterne – de har været gode og spændende. Men hvorfor arbejder man ikke med flere aktioner eller flere fagdidaktiske

kurser, hvor man kan inddrage teksterne mere fagnært, så de bliver relevante? Det er Deweys erfaringslæring, jeg mangler på de almindelige kurser.”

Andre efterspørger, at det praksisnære ikke alene bringes i fokus gennem det at lægge op til refleksion, men at underviserne i højere grad tør sætte egne erfaringer i spil.

”Teoritekster bliver for abstrakte og uvedkommende. Der er høj grad af ”sludder for sladder”. Det er også fint, at I gerne vil have os til at reflektere og reflektere. Men husk, at det er jer der er de erfarne: I må også gerne sige, hvad der er gode måde at undervise på. Vær gerne konkret”

Kategorien viser også utilfredshed med nogle kurser. LPG oplever størst modstand blandt kandidaterne. Få kandidater er også utilfredse med FD-kurserne.

I kategorien Arbejdspress peger kandidaterne på, at teoretisk pædagogikum kræver meget af dem. Det er specielt den praktiske del på skolerne, der optager meget af den tid, som er afsat til uddannelsen. En kandidat oplever det således:

”Jeg mener, at tiden har været et problem. Den fordybelse, det kræver at sætte sig ordentligt ind i det teoretiske materiale og afsøge nye kroge af didaktikken, har været vanskelig at opnå. Jeg mener, at den praktiske del af pædagogikum fylder markant mere i realiteten, end hvad tanken er”

I kategorien Litteratur anvendt ved AD-kurserne viser kandidaternes svar, at de oplever en for stor læsemængde, manglende inddragelse af de læste tekster ved kurserne og for abstrakte tekster. En kandidat peger på følgende problemstillinger:

”For tung en læsebyrde. Jeg synes, man burde forholde sig til, at man ikke kan nå at læse alle teksterne, når man samtidig skal bruge meget tid på planlægning af sin uv. Det har givet mere at læse, efter jeg har fået et indblik i den retning, jeg vil skrive min teopæd opgave om. Måske hvis man vidste mere om sin opgave i starten, så man kunne snævre sig ind og læse de tekster, der er relevante for en i dybden og skimlæse de andre. Men mister man så noget brugbar viden, ja måske, men det er bare mere realistisk at nå sine mål på denne måde”.

Generelt gør denne del det klart, at der er en markant del af kandidaterne, der er udfordret, når man udelukkende ser på deres opfattelse af, hvordan uddannelsen er tilrettelagt i forhold til udvalgte tekster, tekstmængde og ikke mindst, hvordan man arbejder med disse tekster ved de forskellige kurser.

I kategorien Teoretisk pædagogikum generelt viser kandidaternes svar, at der er udfordringer på skolerne. Kandidaterne mangler opbakning fra vejledere, kursusleder og ledelse samt forståelse fra tilsynsførende. En kandidat har oplevet følgende udfordringer:

”Jeg havde store udfordringer på min arbejdsplads ift. det praktiske pædagogikum. Vejlederskift, manglende kommunikation, manglende forventningsafstemning, mangel på informationer ift. pædagogikum og basale krav, manglende sociale integration på arbejdspladsen. Jeg har været meget frustreret over forløbet på min arbejdsplads. Arbejdsindsatsen på både den praktiske og teoretiske pædagogikum gjorde det ikke nemmere.”

Der er også kandidater i denne kategori, der peger på nogle overordnede problemstillinger ved uddannelsen. En kandidat peger bl.a. på slutevalueringen af uddannelsen:

”Jeg er med på, at det i bund og grund handler om ressourcer (penge og tid), men jeg kan vitterligt ikke forstå, hvorfor der i sidste ende er så produktmæssig stor forskel på det teoretiske og praktiske pædagogikum. Særligt synes jeg, at det skrider til himlen, at vi efter afsluttet praktisk pædagogikum, som er vurderet med en kvalitativ kritik/feedback af ens vejledere, kursusleder og tilsynsførende i form af en udtalelse, skal skrive TEOPÆD-opgaven, som på ingen måde bliver kvalitativt behandlet. At det aller sidste punktum for hele uddannelsen afsluttes med en summativ vurdering i form af et tal på en opgave, går stik imod ALT, hvad vi har brugt det forgangne år på. Jeg synes, man burde gentænke dette format ved fx. at man tidligere skulle skrive sin TEOPÆD-opgave, og at dette på en eller anden måde blev en del af den kvalitative vurdering, man får efter endt praktisk pædagogikum”.

I undersøgelsens sidste kategori Andet har størstedelen af kandidaterne undladt at svare eller svarer, at de ikke har nogen kommentar. Den resterende del peger på problemer med it-plattformen Teams, evalueringskulturen ved Teoretisk pædagogikum eller kritik af uddannelsens krav om næsten fuld tilstedeværelse ved kurserne.

På trods af det positive billede, som kom frem i det tidligere afsnit af rapporten, er der altså også iøjnefaldende udfordringer blandt kandidaterne i forhold til deres opfattelse af relevansen af det teoretiske fundament i uddannelsen. Der er således en tydelig udfordring i at imødekomme kandidater, der oplever inddragelsen og arbejdet med teori som uvedkommende, formålsløst og alt for omfangsrigt. Det skal gøres klart, at kommentarerne omkring negative oplevelser ved teoretisk pædagogikum ikke kan understøttes af den kvantitative undersøgelse, idet ingen af svarene fra denne del af undersøgelsen peger mod de kategorier, som bliver fremhævet af kandidaterne i spørgeskemaundersøgelsen.

Er der temaer eller indhold, du har savnet ifm. teoretisk pædagogikum, som du vil foreslå tilføjet ved fremtidige forløb?

Kandidaterne har også haft mulighed for at kommentere på hvilke temaer eller emner, som de har savnet i deltagelsen ved teoretisk pædagogikum. Besvarelsenerne åbner for mange spændende inputs og kommentarer, og selvom nogle af disse falder uden for spørgsmålets rammer, har vi valgt at tage dem med her, da de indeholder aspekter, som kan åbne for en nuanceret diskussion af teoretisk pædagogikum. For overblikkets skyld har vi valgt at gruppere dem i følgende 6 kategorier:

- Temaer og indhold (16%)
- Forholdet mellem teori & praksis (13%)
- Teoretisk pædagogikums struktur (10%)
- Fagdidaktik (6%)
- Opgaven i teoretisk pædagogikum (4%)
- Andet (51%)

Disse kategorier vil blive udfoldet yderligere i dette afsnit.

I kategorien Temaer og indhold placerer langt størstedelen af svarene sig inden for emner, der berører elevernes motivation, mangfoldighed, sårbarhed/diagnoser og inklusion af elever med diagnoser, modlæring og gymnasiefremmede i undervisningen samt lærernes arbejde med relationer og klasseledelse. En kandidat formulerer det således:

”Alle har været enige om at det relationelle arbejde med eleverne udgør en enormt stor del af lærergerningen samt elevernes motivation, men dette emne har nærmest været helt udelukket fra det teoretiske pædagogikum og er taget som en underliggende "selvfølge", men jeg tror der kan sidde utroligt mange individer derude som kan have rigtig svært ved hvordan man rent faktisk begår sig i klasserummet og hvilke tiltag man kan bruge for at skabe udbytterige relationer til eleverne”.

Som en del af det relationelle arbejde bliver der specifikt udtrykt ønske om at få redskaber til undervisning af og samtaler med svære elever.

Om diagnoser er der en kandidat, der udtrykker sit ønske således:

”Forskning omkring diagnoser og hvordan man møder autister mv i sin undervisning. Og høj IQ, som der bekendt kommer flere af pga. fokus fra folkeskole. Jeg mener ikke talenter, det er let at møde, men højtbegavede, der mangler udfordring og trivsel. Mere forelæsning og viden, tak. Det taksonomiske niveau er for lavt på de almindidaktiske moduler. Der er for stor grad af de blinde, leder de blinde [...]”.

Samtidig bliver den kvantitative undersøgelse også delvist understøttet, idet flere kandidater peger på, at de mangler viden om rettestrategier til opgaveretning, bekæmpelse af uro til klasserummet samt samtaler med svære elever. Samtidig går ønsket om en mere konkret tilgang til stoffet også igen i denne del af undersøgelsen.

En mindre del af kandidaterne giver udtryk for et ønske om en fokusering på nyeste teoretisk viden inden for området – herunder fylder det særligt meget, hvordan man arbejder med emner om digital dannelse og AI i undervisningen.

I kategorien Forholdet mellem teori og praksis efterspørger kandidaterne dels flere konkrete eksempler og mere praksisnær undervisning og dels mere teori. Disse 2 underkategorier deler sig i stort set lige store blokke. Eksempler fra de to blokke kan være:

"Nye teorier" Vi er flere gange blevet præsenteret for at der findes nyere teorier end dem vi arbejder med. Hvilket giver okay mening, fordi Vygotsky og Dewey ikke tænkte deres tanker i går. De tanker kunne være spændende at have med. Jeg kan ikke mere konkret huske hvad det handler om".

"Gerne endnu mere anvendelse af teori på konkrete eksempler. Endnu mere praksis"

I kategorien teoretisk pædagogikums struktur peger kandidaterne på en bred vifte af forskellige udfordringer, men der er en gruppe af kandidater, der efterspørger mere fokus og tid til de fagdidaktiske kurser. En kandidat udtrykker det således:

"Mere fagdidaktik og mere om rettestrategier (dansk/fransk), projektplanlægning (design) og i det hele taget det at skruer gode forløb sammen og give karakterer. Ikke mindst mundtlige karakterer"

I kategorien Fagdidaktik efterspørger kandidaterne konkret ind til uddybende emner inden for deres fag. En kandidat med Dansk formulerer det således:

"Jeg savner flere konkrete og redskaber til, hvordan man retter opgaver bedst i dansk. Det tager ofte lang tid at rette elevernes besvarelser. Hvad er vigtigst at lægge vægt på? Hvordan kan det gøre mere effektivt, uden det går ud over elevernes læring?"

I kategorien Opgaven i teoretisk pædagogikum efterlyser kandidaterne mere tid og en tidligere introduktion til opgaven i teoretisk pædagogikum. En kandidat skriver bl.a.:

"Jeg kunne godt have tænkt mig, at der blev lagt lidt mere vægt på teopæd-opgaven fra starten af året. Hvis man skal bruge noget, man arbejder med i modulerne udelukkes meget, da man

ikke ved, hvordan opgaven hænger sammen i starten. Mange forløb i skoleårets begyndelse bliver mindre relevante”

I kategorien Andet har langt størstedelen af kandidaterne ikke har savnet noget eller undladt at svare. Den resterende del deler sig i 2 undergrupper: ros til uddannelsen samt ønske om mere fokus på arbejdsbelastning og gymnasielæreren i samfundet. En kandidat, der efterlyser fokus på lærerrollen i samfundet, formulerer det sådan:

”Anerkendelse/prestige i Samfundet. Hvordan står vi som gymnasielærere i samfundet med spareøvelser, rationalisering af undervisningen, muligheden for at lave et karrierehop mv?”

Arbejdsglæde og teoretisk pædagogikum

Kandidaterne bliver i undersøgelsen spurgt til, hvorvidt de er glade for at være gymnasielærere. 84% af kandidaterne svarer, at de i meget høj eller i høj grad er glade for at være gymnasielærere, mens 13% oplever, at de i nogen grad er glade for at være gymnasielærere. Kun 3% svarer, at de i meget lav eller i lav grad er glade for deres beskæftigelse. Disse tal er tilnærmelsesvis identiske med baselineundersøgelsen, da kandidaterne heri placerer sig på følgende måde: 83%, 13% og 3%.

Man kan ikke derudaf konkludere, at teoretisk pædagogikum ikke ændrer ved arbejdsglæden hos kandidaterne. Kandidaterne bliver også bedt om at tage stilling til, hvorvidt deltagelsen i pædagogikum har påvirket glæden ved at være gymnasielærer. Hertil svarer 63% af kandidaterne, at pædagogikum har påvirket glæden ved jobbet i meget positiv eller i positiv retning, mens 18% ikke oplever nogen påvirkning af arbejdsglæden ved at tage pædagogikumuddannelsen. 17% af kandidaterne oplever, at pædagogikumuddannelsen har haft en negativ indvirkning på arbejdsglæden.

Kandidaterne bliver også bedt om at forholde sig til vidt forskellige udsagn om teoretisk pædagogikum ved afslutningen af forløbet, og dette datamateriale indikerer, at der er stor variation i forhold til, hvilke dele af uddannelsen som kandidaterne oplever som væsentlige. De fagdidaktiske kurser opleves af kandidaterne som det absolut mest væsentlige, idet 93% af kandidaterne er helt enige eller enige i, at indholdet ved disse kurser har været relevante. Kandidaterne oplever ifølge denne delundersøgelse også, at de står på en stærkere didaktisk platform, har indblik i relevant forskningsbaseret viden og står styrket i forhold til at kunne forholde sig undersøgende til egen praksis (hhv. 88%, 83% og 82% er meget enig eller enig heri). Også aktionslæringsforløb og indholdet på de almindelige didaktiske moduler synes relevante for kandidaterne, idet hhv. 72% og 73% tilkendegiver, at det har været relevant for deres uddannelse. Relevansen af brugen af caseanalyser, synergien mellem teoretisk og praktisk pædagogikum samt ikke

mindst pædagogikums evne til at styrke tværfaglige samarbejder har dog ikke samme tilslutning hos kandidaterne. Omkring halvdelen (hhv. 55%, 54% & 44%) af kandidaterne kan tilslutte sig udsagnene om, at disse dele af pædagogikumforløbet har styrket deres samlede uddannelse.

Undersøgelsen har i tidligere afsnit peget på forskellige udfordringer i forhold til kandidaternes udvikling og kompetencer, og bl.a. opfattelsen af uddannelsens brug af materiale, tekstmængde og hvordan man arbejder med disse tekster, kan være medvirkende til, at omkring halvdelen af kandidaterne ikke oplever væsentligheden af at inddrage caseanalyser og ikke oplever synergien mellem teoretisk og praktisk pædagogikum. Datamaterialet viser også, at kandidaterne oplever tidspres og herunder stress, kollegiale udfordringer på skolerne samt manglende viden inden for specifikke didaktiske og pædagogiske områder.

Undersøgelsen af kandidaternes arbejdsglæde og opfattelse af udvalgte dele af uddannelsen viser, at der blandt kandidaterne generelt er en meget høj grad af arbejdsglæde, som fortsætter igennem hele forløbet. Uddannelsen er medvirkende til, at denne arbejdsglæde er styrket hos ca. 2/3 af kandidaterne, mens ca. 1/6 oplever, at pædagogikum har haft en negativ effekt på deres arbejdsglæde. Slutteligt viser denne del af undersøgelsen, at de fagdidaktiske kursus har meget høj grad af tilslutning blandt kandidaterne, mens de har sværere ved at finde tilslutning til pædagogikumuddannelsens evne til at styrke brobygning mellem praktisk og teoretisk pædagogikum (selvom aktionslæringsforløbene har stor tilslutning) og det tværfaglige samarbejde på skolerne.

Sammenfattende betragtninger på analyse materialet

Baselinerapporten identificerer 6 temaer ud fra undersøgelsens kvantitative undersøgelse. Disse vil i dette afsnit blive brugt som grundlag for at belyse sammenfattende betragtninger på de to rapporters undersøgelse og pege på udviklingsmuligheder indenfor teoretisk pædagogikum. De 6 temaer er (se en udfoldet beskrivelse af temaerne i Baselinerapporten):

1. Narrativer om teoretisk pædagogikum på skolerne.
2. Indholdet på teoretisk pædagogikum.
3. Det teoretiske pædagogikums kobling til praktisk pædagogikum.
4. Kandidaternes oplevelse af teoretisk pædagogikum har tydelig indflydelse på deres oplevelse af undervisning og af at undervise.
5. Støttenetværket omkring kandidaterne.
6. Evalueringskulturen på teoretisk pædagogikum.

Baselinerapporten finder temaet Narrativer om teoretisk pædagogik på skolerne i den kvantitative undersøgelse og peger på, at flere kandidater oplever en negativ omtale af teoretisk pædagogikum på skolerne. Det er en central problemstilling, som skaber grobund for yderligere undersøgelse og indsatser, men der findes ikke i endlinerapporten udtalelser fra kandidater, der viser samme tendens. Det kan ud fra begge undersøgelser ses, at kandidaterne oplever opbakning fra lærerne på skolen. I første undersøgelse fra oktober 2023 svarer 80%, at de oplever opbakning i meget høj eller i høj grad. Samme opbakning (80%) ser vi i vores undersøgelsen, men der er en lille forskydning, idet 4% flere her svarer, at de oplever opbakning fra andre lærere i meget høj grad. Ser man på temaet Støttenetværket omkring kandidaterne, som falder inden for samme kategori, oplever størstedelen af kandidaterne også opbakning. Kandidaterne bliver spurgt, i hvor høj grad de føler sig støttet af hhv. deres ledelse, vejledere, kursusledere og tilsynsførende. Kandidaternes vejledere har ifølge undersøgelsen den største effekt for kandidaternes oplevelse af støtte. Her oplever 86% af kandidaterne i baselinerapportens undersøgelsen, at de i meget høj grad eller i høj grad har været støttet af deres vejledere. I vores undersøgelse er dette tal 82%. Af baselinerapportens undersøgelses fremgår det, at kursusleder og ledelse også bidrager med høj grad af støtte til kandidaterne. I baselinerapportens undersøgelse er disse tal hhv. 73% og 70%. Sammenlignes disse med vores undersøgelse oplever vi en stigning i forhold til støtte fra kursusleder (77%) og et fald fra ledelse (67%). Tilsynsførende falder uden for i denne del af undersøgelsen, da

kandidaterne ikke har mødt deres tilsynsførende ved baselinerapportens undersøgelsens gennemførelse, hvorfor dette tal er meget lavt (14%), mens det selvsagt stiger kraftigt i vores undersøgelse, hvor kandidaterne har haft 1. og 2. besøg af tilsynsførende. Her er tallet 73%. Umiddelbart ser undersøgelsens tal flotte ud, men vi vil alligevel pege på en problemstilling, idet alle ovennævnte støttepersoner trods alt har en jobfunktion, hvori støtte af kandidaten udgør en meget væsentlig del. Man må overveje, om det er et tilfredsstillende resultat, at mellem 14 og 18% af kandidaterne igennem forløbet oplever, at de har støtte fra deres vejleder i nogen, i lav eller meget lav grad. Samme problematik må være gældende for hhv. kursusleder og tilsynsførende, hvor mellem 23 og 27% af kandidaterne igennem forløbet oplever, at de har støtte fra kursusleder og tilsynsførende i nogen, i lav eller meget lav grad. Kandidaterne kommentarer viser i vores undersøgelse, at der er et forbedringspotentiale, da flere kandidater har negative oplevelser med deres støttepersoner på skolerne.

Ser vi samlet set på de tre temaer Indholdet på teoretisk pædagogikum, Det teoretiske pædagogikums kobling til praktisk pædagogikum og Kandidaternes oplevelse af teoretisk pædagogikum har tydelig indflydelse på deres oplevelse af undervisning og af at undervise har denne rapport allerede adresseret nogle problemstillinger. Uddannelse har et teoretisk fundament, og de kandidater, der oplever dette som problematisk, mangler tydeligvis information om uddannelsens indhold og formål, men denne rapport viser også, at der er udfordringer i forhold til, hvordan uddannelsen arbejder med og inddrager det teoretiske stof i undervisningen. Der er igennem en årrække arbejdet med denne problematik på uddannelsen. Det fagdidaktiske projekt, NOA-projektet og implementeringen af aktionslæring er eksempler herpå. Baselinerapportens og endlinerapportens undersøgelser viser, at der stadig er udfordringer forbundet herved, og det kalder på opmærksomhed. Mange kandidater har svært ved at læse teksterne, og selvom aktionslæringsforløbene møder stor opbakning, så er der flere kandidater, der oplever, at de ikke opnår det fulde potentiale ved dette tiltag. Endeligt oplever mange kandidater, at de ikke oplever brobygningen mellem teoretisk og praktisk pædagogikum, hvilket også kalder på opmærksomhed. Baselinerapportens sidste tema Evalueringskulturen på teoretisk pædagogikum, at kandidaterne oplevede evalueringskulturen ved teoretisk pædagogikum som allestedsnærværende og selvforherligende. Dette kan ikke bekræftes i denne undersøgelse, men der er få kommentarer vedrørende undersøgelses design, som karakteriseres som useriøs og behæftet med fejl.

Som ovenstående gennemgang af temaerne fra baselinerapporten viser, så findes der gennemgående udfordringer i hele uddannelsens forløb, men det er vigtigt at fremhæve, at teoretisk pædagogikum giver kandidaterne meget faglig viden og indsigt gennem forløbet. Vores undersøgelse viser, at teoretisk pædagogikum lykkes på mange parametre med at adressere de udfordringer, som kandidaterne oplever som udfordrende ved uddannelsens begyndelse, og at langt størstedelen af kandidaterne oplever en

iøjnefaldende positiv udvikling igennem forløbet. Samtidig oplever langt størstedelen af kandidaterne, at teoretisk pædagogikum har gjort dem til bedre undervisere samt skabt glæde ved jobbet som gymnasie-lærer.